

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Природа Західного Полісся та прилеглих територій

Збірник наукових праць

За загальною редакцією Ф. В. Зузук

Заснований у 2004 р.

№ 15

Луцьк
2018

*Рекомендовано до друку вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 14 від 29 листопада 2018 р.)*

Редакційна колегія:

Зузук Ф. В., – доктор геологічних наук, професор кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (головний редактор);
Сухомлін К. Б. – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри зоології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (заступник головного редактора);
Волгін С. О. – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Льїн Л. В. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Довгаль І. В. – доктор біологічних наук, професор, завідувач відділу фауни і систематики безхребетних, заступник директора Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України;
Іванців В. В. – доктор біологічних наук, професор кафедри зоології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Капліч В. М. – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та природокористування Білоруського технологічного університету;
Ковальчук І. П. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри геодезії та картографії Національного університету біоресурсів та природокористування;
Ковтун М. Ф. – доктор біологічних наук, професор, завідувач відділу еволюції морфології хребетних Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України;
Коцан І. Я. – доктор біологічних наук, професор, кафедри фізіології людини і тварин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Коцан Н. Н. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Олійник Я. Б. – доктор економічних наук, професор кафедри економічної і соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Позняк С. П. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри ґрунтознавства Львівського національного університету імені Івана Франка;
Сосса Р. І. – доктор географічних наук, професор, директор державного науково-виробничого підприємства «Картографія»;
Сухомлін М. М. – доктор біологічних наук, професор кафедри ботаніки Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Фесюк В. О. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Хоїнські А. (Adam Choiński) – доктор хабілетований (географія), професор, директор Інституту фізичної географії та формування природного середовища Університету імені Адама Міцкевича, м. Познань, Польща;
Шевчук М. Й. – доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри лісового та садово-паркового господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Слащук А. М. – кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Голуб Г. С. – кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (відповідальний секретар).

Рецензенти:

Корнєв В. О. – доктор біологічних наук, завідувач відділу загальної і прикладної ентомології Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена;
Петлін В. М. – доктор географічних наук, професор кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;
Руденко В. П. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького університету імені Юрія Федьковича;
Соломаха В. А. – доктор біологічних наук, професор кафедри ботаніки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

П 77 **Природа Західного Полісся та прилеглих територій** : зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. – № 15. – 182 с.

ISBN 978-966-600-672-4

Збірник висвітлює питання, які стосуються природи Західного Полісся та прилеглих територій. Окремі статті присвячені географії, екології, рослинному й тваринному світу.

Для викладачів вищих навчальних закладів, науковців та фахівців, а також аспірантів, студентів, учителів.

Збірник наукових праць є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора чи кандидата наук (див. додатки до постанов президії ВАК України від 22.12.2010 р. № 1-05/8, 22.04.2011 р. № 1-05/4).

УДК 502(477.41/42)(082)
ББК 26(4УКР 3)я 43+28(4УКР 3)я 43

ISBN 978-966-600-672-4

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018

7) забезпечення реалізації гарантій зайнятості для громадян, не здатних на рівних конкурувати на ринку праці.

Серед конкретних заходів, значна їх частка спрямована на моніторинг, дослідження, аналіз сучасного стану та прогноз окремих компонентів трудових ресурсів (трудового потенціалу), що ще раз говорить про актуальність дослідження трудового потенціалу Волинської області.

Отже, Закони України, регіональні стратегії та програми у нашій країні носять переважно декларативний характер, без чіткого визначення цілей, заходів та критеріїв для успішного розвитку та функціонування трудового потенціалу в сучасних умовах. Не здійснюється аналіз програм попередніх років та визначення причин, чому вони не були реалізовані у повній мірі. На нашу думку, єдине пояснення «брак фінансування» не може бути виправданням для сучасного критичного стану розвитку трудового потенціалу в Україні та Волинській області.

Література:

1. Закон України «Про зайнятість населення» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України : [сайт]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/page>.
2. Закон України «Про охорону праці» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України : [сайт]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
3. Кодекс законів про працю України (КЗпПУ) 2018 // Юрист-UA – актуальні зразки договорів України та юридична допомога за українським законодавством : [сайт]. – Режим доступу : https://urist-ua.net/кодекс_законів_про_працю_україни/
4. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 року. – Луцьк, Волинська обласна державна адміністрація, 2015. – 184 с.
5. Конституція України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України : [сайт]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

УДК 911.3.375

Барський Ю. М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Голуб Г. С. – кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Погребський Т. Г. – кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Глушко С. В. – студентка 2 курсу географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Проблеми та перспективи реформи місцевого самоврядування у Волинській області

Роботу виконано на кафедрі економічної та соціальної географії СНУ ім. Лесі Українки

В статті проведений детальний аналіз особливостей територіальної організації органів влади та місцевого самоврядування у Волинській області. Здійснено аналіз і узагальнено сучасні теоретичні обґрунтування територіальної громади як об'єкта державної політики та суб'єкта місцевого самоврядування. Дано розгорнутий аналіз сучасним просторовим та змістовим процесам децентралізації та особливостям утворення об'єднаних територіальних громад у Волинській області. Визначено проблеми, що пов'язані із функціонуванням органів державної влади та місцевого самоврядування та узагальнено перспективні напрямки подальшого формування самодостатніх територіальних громад і реформування адміністративно-територіального устрою Волинської області.

Барський Ю.М., Голуб Г.С., Погребський Т.Г., Глушко С.В. Проблемы и перспективы реформы местного самоуправления в Волинской области. В статье проведен детальный анализ особенностей территориальной организации органов власти и местного самоуправления в Волинской области. Осуществлен анализ и обобщены современные теоретические обоснования территориальной общины как объекта государственной политики и субъекта местного самоуправления. Дано развернутый анализ современным пространственным и

содержательным процессам децентрализации и особенностям образования объединенных территориальных общин в Волынской области. Определены проблемы, связанные с функционированием органов государственной власти и местного самоуправления и обобщены перспективные направления дальнейшего формирования самостоятельных территориальных общин и реформирования административно-территориального устройства Волынской области.

Barskyi Yu.M., Golub G.S., Pogrebnyi T.G., Hlushko S.V. Problems and prospects of local self government reform in the Volyn region. The article provides a detailed analysis of the peculiarities of the territorial organization of government and local self-government in the Volyn region. The analysis and generalization of modern theoretical substantiation of the territorial community as an object of state policy and a subject of local self-government is generalized. The detailed analysis of modern spatial and content processes of decentralization and features of the formation of united territorial communities in the Volyn region is given. The problems related to the functioning of state authorities and local self-government bodies are determined, and the prospective directions for the further formation of self-sufficient territorial communities and the reform of the administrative-territorial structure of the Volyn region are summarized.

Постановка наукової проблеми та її значення. Значення даного дослідження визначається важливістю питань, що полягають у виявленні та науковому обґрунтуванні територіальної організації місцевого самоврядування в соціально-економічній системі суспільства, а також шляхів її удосконалення. Значущість цього наукового завдання пояснюється тим, що існуюча система територіальної організації органів влади та місцевого самоврядування Волинській області є неефективною і може призвести до непередбачуваних соціально-економічних і політичних наслідків. Це зумовлюється дуалізмом виконавчої влади та місцевого самоврядування на обласному і районному рівнях, закладених у Конституції і законодавчих актах України, дублюванням повноважень органів виконавчої влади і місцевого самоврядування.

Використання потенціалу територіальних громад сприятиме підвищенню економічної активності населення і органів місцевої влади щодо більш повного залучення ресурсів і раціоналізації виробничо-соціальної структури територій. Тому важливо ефективно реформувати територіальну організацію місцевого самоврядування у Волинській області, яка б сприяла узгодженню територіальних, галузевих і господарських інтересів, а також регіонально-цілісному розвитку регіонів України. Для цього потрібно визначити проблеми, що пов'язані із функціонуванням органів державної влади та місцевого самоврядування та узагальнити перспективні напрямки подальшого формування самодостатніх територіальних громад і реформування адміністративно-територіального устрою Волинської області.

Метою статті є детальне вивчення особливостей територіальної організації органів влади та місцевого самоврядування у Волинській області, виявлення та наукове обґрунтування напрямів підвищення ефективності місцевого самоврядування та шляхів формування самодостатніх територіальних громад в регіоні.

Виклад основного матеріалу та обговорення результатів дослідження.

У Волинській області продовжуються процеси децентралізації влади та здійснення адміністративно-територіальної реформи, вживаються відповідні дієві заходи щодо подальших шляхів та принципів їх впровадження. Зокрема, працюють регіональні робочі групи з підготовки та реалізації плану заходів, спрямованих на підтримку добровільного об'єднання територіальних громад, підготовки проектів змін до Перспективного плану формування територій громад Волинської області, на засіданнях яких обговорюються проблемні питання, що виникають у процесі об'єднання територіальних громад, аналізуються розрахунки фінансової спроможності ОТГ у запропонованих форматах [4].

Проте існує ряд проблем, які виникають в новоутворених ОТГ Волинської області, а саме: фінансова спроможність, формування органів управління, координація дій, передача майна, створення фінансової системи і ефективної фінансової діяльності, впровадження інноваційних технологій. На нашу думку, усі ці аспекти варто обговорювати до об'єднання. Потрібно зосередити увагу не на кількісних, а на якісних показниках об'єднаних територіальних громад, адже суть реформи полягає у тому, аби перетворити органи місцевого самоврядування, шляхом укрупнення, на самодостатні, а також надати їм широкі права та повноваження.

Тому постає питання: чи бачать голови тергромад перспективи свого розвитку, адже фінансова підтримка з боку держави з року в рік зменшується. Створення об'єднаних територіальних громад відбувається для розвитку та їх самодостатності, тому на нашу думку критичним буде період через 2-3 роки після створення ОТГ, яке покаже чи може громада самостійно функціонувати і виконувати покладені на них повноваження. А так як, з кожним роком держава зменшує суму фінансової дотації

для ОТГ, вважаємо що перед створенням громади потрібно поррахувати доходи власне потенційної громади, а не субвенційні, з чого й вибудовується принцип самоокупності громад. Тому подальший процес створення громад повинен мати під собою конкретне, в першу чергу, фінансове обґрунтування.

Варто наголосити ще на одній суттєвій проблемі, характерній для Волинської області – жодна сільська рада не виявила бажання об'єднатися з містами обласного значення Луцьком, Ковелем, Нововолинськом, Володимир-Волинським. Основні побоювання сільських жителів стосувалися т. зв. «міської експансії», коли всі питання місцевого значення вирішуватиме місто, і ці рішення (особливо із земельних питань) нерідко будуть не на користь сільських жителів. У період економічної кризи, неврегульованості земельних відносин важливо було здійснити до проведення адміністративно-територіальної реформи. Саме на цьому акцентували увагу сільські голови під час обговорень щодо перспектив об'єднання з мешканцями сіл. Передбачаючи саме такий сценарій розвитку подій, керівництво міст мало виявити ініціативу для того, щоб упередити такі настрої та переконати громади сусідніх сіл у перевагах об'єднання з містом.

Однак цього не сталося, керівництво та депутати міст також не дуже наполегливо шукали шляхів діалогу з навколишніми сільськими радами. Їхні запізнілі, непереконливі аргументи та пропозиції залишилися без конкретних відповідей з боку сільських рад, якими вже була сформована відповідна громадська думка. Сільські громади наполегливо шукали варіанти об'єднання не з сусідніми містами, а з навколишніми сільськими радами.

Ще однією проблемою є неспроможність ОТГ Волинської області, причиною якої є пасивність голів райдержадміністрацій, які пустили процес самопливом, хоча реформа місцевого самоврядування – це політика, яка заявлена урядом, підтримана Президентом і мала би підтримуватися органами виконавчої влади на місцях. З іншої сторони, відповідно до запропонованої моделі, районів у Волинській області буде майже в п'ять разів менше, тому органи районної влади втратять вплив, який є в наш час [2].

Серед концептуальних підходів до вирішення проблеми вдосконалення територіальної організації місцевого самоврядування можна виділити два підходи: переважно політичний, який передбачає встановлення території муніципального утворення як результат боротьби за право розпоряджатися місцевими ресурсами між суб'єктами, що представляють різні інтереси, а також прагнення кожної з груп інтересів отримати в своє розпорядження максимально можливу кількість ресурсів для досягнення власних цілей, і переважно функціональний, при якому території муніципалітетів формуються на основі ефективного виконання функцій, покладених на місцеве самоврядування.

Ще одним проблемним питанням є зміна функцій сіл у процесі створення територіальних громад, що призведе до занепаду так званих «периферійних» сіл. Центральні поселення ще повною мірою зберігатимуть людність, або й поповнюватимуть її за рахунок вихідців з інших сіл. А решта сіл поступово занепадатимуть, як це було у період ліквідації так званих неперспективних сіл (70-і роки ХХ ст.). Формування територіальних громад людністю до 5 тис. осіб (досвід сусідньої Польщі) у країні, де відбувається депопуляція населення, особливо сільського (щорічно зменшується на 200-100 тис. осіб) призведе до ще більших природних втрат сільського населення, посилення міграційних процесів, а також до поступового занепаду сільських поселень, особливо невеликих.

Реформування системи адміністративно-територіального поділу країни на низовому рівні мало б забезпечити «створення умов для появи нових точок економічного зростання в територіях». Такими будуть центри громад, а всі інші пункти можуть занепасти. Насамперед, слід зазначити, що причиною цього є занадто вузько сформульована мета АТР, що, в свою чергу, впливає на вибір критеріїв та механізмів реформування. Головною метою реформи проголошено формування ефективної системи надання населенню всього комплексу послуг (адміністративних, соціально-побутових, соціально-культурних тощо). Однак система АТУ держави виконує набагато ширші й важливіші функції: вона виступає базою формування всієї територіальної організації суспільства та його окремих систем, основою формування системи територіальної організації влади, забезпечує стійкість держави в умовах виникнення зовнішніх і внутрішніх загроз її територіальній цілісності тощо. Забезпечення цих функцій вимагає проведення АТР у тісному взаємозв'язку насамперед із реформуванням бюджетним (в частині формування місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин), податковим, муніципальним (комунальним), а також реформуванням всього комплексу галузей сфери послуг. Лише за таких умов АТР здатна призвести до підвищення ефективності управління в державі та значного зростання якості життя населення і забезпечення співмірного рівня послуг кожному громадянину незалежно від місця його проживання [3].

Один з ідеологів польської адміністративно-територіальної реформи Я. Пекло назвав чинники, без

яких будь-які реформи приречені на поразку: політична воля лідерів держави, вчасно підготовлена законодавча база, наявність координаційної структури, що проводить усю організаційну роботу, підтримка громадськості, а також наявність відповідного та ефективного механізму управління реформою [1].

На жаль, реформа з децентралізації влади у Волинській області розпочалася без дотримання більшості із зазначених чинників, що негативно вплинуло на загальний хід реформування та становить загрозу щодо її кінцевого результату. Із-за причин, про які йшлося вище, не вдалося основну роботу завершити до місцевих виборів 30 квітня 2017 року. Після цього об'єднавчий процес ускладнився, адже переконати новообраних сільських, селищних, міських голів та депутатів місцевих рад у потребі об'єднання з потенційною втратою свого статусу буде набагато важче. Доводиться сподіватися на позитивні тенденції в ОТГ, що стануть прикладом для тих, хто ще сумнівається, а також активізацію роботи посадових осіб, державних і громадських структур, відповідальних та задіяних у цьому процесі. Значною буде роль підтримки з боку держави новостворених ОТГ, а також вчасно прийняті законодавчі та нормативно-правові акти [5].

Напрями підвищення ефективності територіальної організації місцевого самоврядування та обґрунтовані шляхи формування самодостатніх територіальних громад у Волинській області:

- Реформування має ґрунтуватися на громадському, на противагу державницькому, принципі побудови базового рівня та шляхом укрупнення існуючих громад до рівня їх спроможності через етапи добровільного, добровільно-примусового та примусового об'єднання. Однак інертність та потенційний спротив сільських громад, брак кваліфікованих кадрів на місцях гальмуватимуть процес добровільного об'єднання, а недосконалість законодавства призводитиме до виникнення конфліктів, ефективність розв'язання яких, у тому числі у судах, зведе нанівець саму реформу.

- Розукрупнення існуючих районів до оптимально обчисленого рівня для виконання делегованих повноважень і формування громад навколо центрів економічного розвитку. Так, центр економічного тяжіння (село, селище, місто) береться за основу формування на рівні громади. При цьому на рівні поселень у складі розукрупненого району мають функціонувати органи самоорганізації населення. Таким шляхом мають бути створені дієздатні та спроможні територіальні громади як сталі, з огляду на демографічні тенденції, утворення із високим рівнем субсидіарності з надання послуг в об'єднаних громадах.

- Процес передачі управлінських повноважень місцевим органам влади повинен відповідати наступним вимогам: передача проводиться відповідно до принципу субсидіарності; передача окремих управлінських повноважень здійснюється на підставі спеціального законодавчого акту з можливими додатковими угодами і/або договорами; процедура супроводжується передачею необхідних матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів – від держави до місцевих органів влади; передані повноваження зберігають державно-правову природу. При цьому органи державної влади контролюють як виконання переданих повноважень, так і використання переданих засобів і ресурсів, зберігають право давати вказівки («імперативні консультації») з приводу реалізації; встановлюється відповідальність перед державою за невиконання або неналежне виконання делегованих державних повноважень місцевим органам влади в межах переданих фінансових, матеріальних, інших ресурсів.

Виявилось що, переважна більшість із них через надмірну подрібненість і надзвичайно слабку фінансову базу виявилися неспроможними виконувати повноваження місцевого самоврядування. Нині існуюча в Україні система місцевого самоврядування не відповідає потребам суспільства. Функціонування місцевого самоврядування не спрямоване на реалізацію його головного призначення – створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання громадянам якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади. Відтак реформа найперше має врегулювати проблему ефективності функціонування місцевого самоврядування на базовому рівні. Обмеження ж децентралізації лише ліквідацією державних адміністрацій на районному рівні та утворенням виконавчих комітетів рад на рівні районів та областей є концептуально помилковим.

В сучасних умовах необхідно наділити органи місцевого самоврядування достатніми повноваженнями та ресурсами, щоб вони забезпечили комплексний розвиток на своїх територіях і надання людям доступних та якісних послуг. А вже пізніше можна здійснювати реформування системи управління державою та її територіальний устрій.

При цьому мають бути враховані такі принципи при формуванні нових територіальних громад:

- розселенський, тобто територія громад має базуватись на вже сформованих системах розселення; функції поселень при цьому мають розширюватись, а при встановленні меж громад необхідно враховувати регіональні особливості розселення;

- територіальний, тобто громади мають охоплювати компактну територію, всі пункти на якій матимуть високий ступінь транспортної доступності;
- демографічний, тобто враховувати тенденції відтворення населення, зміну його вікової структури, міграційні потоки;
- соціально-економічний, тобто громада має здійснювати економічну діяльність в межах своєї території, яка здатна забезпечити повсякденні потреби людей; ця діяльність має базуватися на ефективному використанні місцевих ресурсів;
- самоврядний, тобто представляти інтереси громад, забезпечувати їх право на самоврядування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на нашу думку, в сучасних умовах для підвищення ефективності територіальної організації місцевого самоврядування та створення і успішного функціонування самодостатніх територіальних громад у Волинській області необхідно наділити органи місцевого самоврядування достатніми повноваженнями та ресурсами, щоб вони забезпечили комплексний розвиток на своїх територіях і надання людям доступних та якісних послуг. А вже пізніше можна здійснювати реформування системи управління державою та її територіальний устрій. При цьому мають бути враховані базові принципи при формуванні нових територіальних громад, а саме розселенський, територіальний, демографічний, соціально-економічний та самоврядний.

Література

1. Барановська Т. М. Децентралізація влади як основний напрям вдосконалення державної політики розвитку територіальної громади / Т. М. Барановська // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”. – 2015. – Вип. 2 (48). – С. 145 – 152.
2. Голуб Г.С. Географія формування об’єднаних громад Волинської області / Г. Голуб, Я. Цуркан // «Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів»: матеріали Міжнар. наук.-практ інтернет-конф. (6-7 квітня 2017 р.) / відп. проф. Ю. М. Барський – Луцьк, 2017. – С. 53-56.
3. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні : [кол. моногр.] / за заг. ред. Р. М. Плюща. – К. : Рідна мова, 2016. – 744 с.
4. Офіційний сайт Волинської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.voladm.gov.ua>
5. Політична карта Волинської області / Опора [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oporaua.org/news/1499-politychna-karta-volynskoj-oblasti>

УДК 911.3

Бернадський О. А. – аспірант 1 року навчання кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Основні тенденції демографічних процесів у Волинській області

Роботу виконано на кафедрі економічної та соціальної географії СНУ ім. Лесі Українки

В статті досліджено особливості сучасної регіональної системи розселення на території Волинської області, яка характеризується невисокою щільністю населення, низьким рівнем урбанізації і щільності поселень, невеликою кількістю міст, переважаючою концентрацією населення на півдні і в центрі. Проаналізовано особливості статево-вікової структури населення. Здійснено комплексну характеристику внутрішню регіональних особливостей природного і механічного руху населення та спрогнозовано розвиток демографічної ситуації в регіоні.

Бернадский А.А. Основные тенденции демографических процессов в Волинской области. В статье исследованы особенности современной региональной системы расселения на территории Волинской области, которая характеризуется невысокой плотностью населения, низким уровнем урбанизации и плотности поселений, небольшим количеством городов, преобладающей концентрацией населения на юге и в центре. Проанализированы особенности половозрастной структуры населения. Осуществлена комплексная характеристика внутренне региональных особенностей естественного и механического движения населения и спрогнозировано развитие демографической ситуации в регионе.

Bernadskiy O.A. Main trends of demographic processes in the Volyn region. In the article the features of the modern regional system of resettlement on the territory of the Volyn region are characterized, which is characterized by

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ГЕОГРАФІЯ

Мельник Л. В., Батиченко С. П. Ресурсний потенціал культурно-пізнавального туризму в Україні.....	3
Залеський І. І., Бровко Г. І., Зуук Ф. В. Гідрогеологічні особливості та карстовий рельєф Стохід-Стирського межиріччя у межах Маневицького району Волинської області.....	7
Зуук Ф. В., Мазурик Ю. М., Залеський І. І., Дяків В. О. Особливості місця знахідки старосільського човна-довбанки пізньосередньовічної доби у Маневицькому районі Волинської області та рівень його збереженості.....	14
Ковальчук С. І. Особливості моделювання біокліматичної комфортності на регіональному рівні.....	23
Дяків В. О. Матеріально-балансове моделювання донасичення агресивних водопритоків у рудник № 2 Стебницького ГХП «Полімінерал» та прогноз активізації карсту.....	29
Чижевська Л. Т. Теорія і методика визначення якості поверхневих вод у Волинській області.....	34
Громик О. М., Гльїна О. В. Природні ресурси озер Ковельського адміністративного району.....	39
Тарасюк Н. А., Кирилюк Л. В., Шелест Я. Л. Мінеральні води Західного Полісся.....	42
Полянський С. В., Скаржинець К. В. Географічна оцінка сучасного стану басейну р. Іква (Рівненська область).....	48
Мачинський Ю. Ю. Заболочення Маневицького району Волинської області України.....	53
Бабій В. А., Грицюк Ю. В. Заболочені землі Ківерцівського району Волинської області.....	59
Фесюк В. О., Деркач Д. О. Оцінка ефективності реалізації заходів сталого розвитку у екологічній сфері Маневицького району Волинської області.....	66
Фесюк В. О., Демчук К. А. Екологічна складова сталого розвитку Локачинського району.....	70
Фесюк В. О., Харитонюк В. П. Особливості сучасного екологічного стану Ковельського району.....	75
Залеський І. І., Редька Н. П. Геотуристична Кореччина.....	80
Барський Ю. М., Сліпчук А. О. Нормативно-правове регулювання використання трудового потенціалу.....	85
Барський Ю. М., Голуб Г. С., Погребський Т. Г., Глушко С. В. Проблеми та перспективи реформи місцевого самоврядування у Волинській області.....	89

Бернадський О. А. Основні тенденції демографічних процесів у Волинській області	93
Волощук В. В., Жданюк Б.С. Еколого-гідрологічний аналіз стану малих річок Волинської області (на прикладі річки Путилівка)..	97
Громик В. В., Джам О. А. Гідрохімічні особливості р. Луга у Волинській області.....	103
Нахамець Л. М., Джам О. А. Екологічний стан вод р. Горинь в межах очисних споруд санаторію матері і дитини «Пролісок»	107
Зузук Ф. В. Рецензія на монографію Рудька Г. І., Григіля В. Г., Сімаченко Г. В. «Екологічна безпека родовищ вуглеводнів нетрадиційного типу в Україні»	112

РОЗДІЛ II. БІОЛОГІЯ

Гелюта В. П., Гайова В. П., Тихоненко Ю. Я. Гриби Національного природного парку «Черемоський»	117
Сухомлин М. М., Цвид Н. В., Зінченко М. О. Гриби Ківерцівського національного природного парку «Цуманська Пуща». 1. Серпневі знахідки 2018 р.	129
Філюк М. С., Андрєєва В. В. Вегетативне розмноження епіфітів <i>Dendrobium Sw.</i> і <i>Tillandsia L.</i> в умовах закритого ґрунту	135
Фіщук О. С. Еволюційно-морфологічний аналіз квітки представників Однодольних (<i>Monocotyledons</i>).....	140
Голуб С. М., Голуб В. О., Голуб Г. С. Екологічні наслідки радіоактивних випадів ЧАЕС для лісових екосистем Волинського Полісся	144
Кузьмішина І. І., Коцун Л. О., Шукалович О. В., Корх Ю. О. Поширення раритетних фітоценозів у національному природному парку "Прип'ять–Стохід"	148
Голуб В. О., Науменко М. Д., Голуб С. М., Голуб Г.С. Біологізація землеробства як фактор підвищення родючості ґрунту та врожайності сільськогосподарських культур в умовах Західного Полісся України	151
Лісовська Т. П., Клекоць Д. М. Оцінка стану атмосферного повітря м. Луцька методом пилкового аналізу	156
Бусленко Л. В., Іванців В. В., Іванців В. В., Щенна Л. В. Доштові черв'яки (<i>Lumbricidae, Oligochaeta</i>) в системі екологічної мережі Західно-Подільської височинної області.....	161
Сухомлін К. Б., Зінченко О. П., Зінченко М. О. Попередній аналіз фауни мошок (<i>Simuliidae, Diptera</i>) в межах Ківерцівського НПП «Цуманська пуща»	165
Омельковець Я. А., Степанюк Я. В., Посильчук І. М. Еколого-етологічні особливості бобра річкового (<i>Castor fiber Linnaeus, 1758</i>) у гідрологічному заказнику «Гнила Липа» Горохівського району Волинської області	171

CONTENTS

SECTION I. GEOGRAPHY

Melnyk L, Batychenko S. Resource potential of cultural-educational tourism in Ukraine.....	3
Zaleskiy I., Brovko H., Zuzuk F. Hydrogeological features and karst relief of the Stokhod-Styr interfluve within the Manevichsky district of the Volyn region.....	7
Zuzuk F. V., Mazuryk Y. M., Zaleskiy I. I., Diakiv V. O. The features of the place of the finds of Starosillya's dugout boat of the late medieval age in Manevychi district of Volyn region and its level of preservation.....	14
Kovalchuk S. I. Specific features of bioclimatic comfort modeling at the regional level.....	23
Dyakiv V. O. Material balance modeling of supersaturation water by inflows in the mine N 2 of Stebnitsky GHP "Poliminerl" and the forecast activation of karst	29
Chyzhevska L. The methods defining of the quality Volyn district surface water	34
Hromyk O. M., Ilyina O. V. Natural resources of lakes in Kovel administrative district	39
Tarasyuk N. A., Kyrylyuk L. V., Shelest Ya. L. Mineral waters of the Western Polysia	42
Polyansky S.V., Skarzhenets E.V. Geographical assessment of the current state of the basin r. Ikva (Rivne region).....	48
Machynskiy Y. Y. Wetlands within the Manevytskyi District of Volynska Oblast of Ukraine	53
Babii V., Hrytsiuk Y. Wetlands within the Kivertsi district Volyn region of Ukraine	59
Fesyuk V., Derkach D. Rating of the effectiveness of sustainable development measures in the environmental area of the Manevitsky district of the Volyn region	66
Fesyuk V., Demchuk K. Ecological component of sustainable development of Lokachin district	70
Fesyuk V., Kharitonyuk V. Features of the modern ecological state of Kovel district	75
Zalessky I. I., Red'ka N. P. Geoturistic Korechina	80
Barskiy Yu., Slipchuk A. Legal regulation of the use of labor potential	85
Barskiy Yu. M., Golub G. S., Pogrebskiy T. G., Hlushko S. V. Problems and prospects of local self government reform in the Volyn region	89

Bernadskyi O. A.	
Main trends of demographic processes in the Volyn region	93
Voloshchuk V. V., Zhdaniuk B. S.	
Ecological-hydrological analysis of the state of small anniversary of the Volyn region (on the example of river putylivka)	97
Hromyk V. V., Dzham O. A.	
Hydrochemical Peculiarities of the River Luga in the Volyn region.....	103
Nakhamets L. M., Dzham E. A.	
Ecological state of surface waters of the river Goryn	107
Zuzuk F. V.	
Review on the monograph Rudko G. I., Grigil V. G., Simachenko G. V. "Ecological safety of non-traditional hydrocarbon deposits in Ukraine"	112

SECTION II. BIOLOGY

Heluta V. P., Hayova V. P., Tykhonenko Yu. Ya.	
Fungi of Cheremosky National Nature Park	117
Sukhomlyn M. M., Tsvyd N. V., Zinchenko M. O.	
Fungi of the Kivertsi National Nature Park "Tsumanska Pushcha". 1. August finds 2018	129
Filyuk M. S., Andreyeva V. V.	
Vegetative reproduction of epiphytes <i>Dendrobium</i> Sw. and <i>Tillandsia</i> L. in closed soil conditions	135
Fishchuk O. S.	
Evolutionary-morphological analysis of the Monocotyledons flowers	140
Golub S. M., Golub V. O., Golub G. S.	
Ecological consequences of the radioactive fallout of the Chernobyl nuclear power plant on the forest ecosystems of Volyn Polissya.....	144
Kuzmishyna I., Kotsun L., Shukalovich O., Korkh Yu.	
Distribution of rare phytocenoses in the National Natural Park "Pripyat-Stokhid"	148
Golub V. O., Naumenko M. D., Golub S. M., Golub G. S.	
Biologization of agriculture as a factor in increasing fertility soil and crop yields in the conditions of the Western Polissya of Ukraine.....	151
Lisovska T. P., Klekots D. M.	
Estimation of the atmospheric air in Lutsk by the pollen analysis method.....	156
Buslenko L. V., Ivantsiv V. V., Ivantsiv V. V., Shchepna L. V.	
The role of the ecological network in biogeocoenoses is to preserve biodiversity	161
Sukhomlin K. B., Zinchenko O. P., Zinchenko M. O.	
Preliminary analysis of blackflies fauna (<i>Simuliidae</i> , <i>Diptera</i>) on the territory of the Kivertsovsky NNP "Tsumanska Pushcha"	165
Omelkovets' Y. A., Stepanyuk Y. V., Posylchuk I. M.	
Ecological and ethological features of Castor fiber in the hydrological reserve «Gnyla Lypa» is located in Horokhiv district of Volyn region.....	171

Наукове видання

Природа Західного Полісся та прилеглих територій

Збірник наукових праць

За загальною редакцією Ф. В. Зузука

Заснований у 2004 р.

№ 15

Редактори: *В. С. Голюк, Л. С. Пащук, В. Є. Сикора, Т. В. Яков'юк*

Коректори: *І. Я. Мислива-Бунько, І. М. Могілевська*

Технічні редактори: *І. М. Могілевська, М. Б. Філіпович*

Формат 60×84¹/₈. Ум. друк. арк. 22,75. Зам № 514. Тираж 100.

Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк офсетний.

Друк ПП Іванюк В. П. 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65.

Свідоцтво Держкомінформу України

ВЛн № 31 від 04.02.2004 р.